

Coordination)[1] визначено шість пріоритетів трансформації координації гуманітарної допомоги:

- Послідовне гуманітарне реагування, що сприяє стійкості громади та досягненню конкретних результатів захисту людей,
  - Системне та передбачуване лідерство щодо доступу
  - Рішення для тривалого внутрішнього переміщення
  - Інклюзивне гуманітарне реагування
  - Гуманітарне фінансування, що впливатиме на життя людей
  - Стратегічний аналіз ризиків і тенденцій для адаптації до мінливого ландшафту
- Зазначені пріоритети не відображають усіх питань, які потребують вдосконалення, а визначають ті напрями роботи, що потребують трансформацій.

Список літератури

1. OCHA (2023)a. OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination
2. OCHA (2023)b. Global Humanitarian Overview, October Update (Snapshot as of 31 October 2023)
3. IOM (2022)a. Ukraine Returns Report (25 November – 5 December, 2022).
4. IOM (2023)b. Conditions Of Return Assessment Round 4 Factsheet (2023).

УДК 321.304

Грідіна Ірина,
докторка історичних наук, професорка,
професорка кафедри політології та міжнародних відносин
Маріупольський державний університет
i.gridina@mdu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3398-7708>

Осіпова Злата
аспірантка кафедри політології та міжнародних відносин
Маріупольський державний університет
z.osipova@mdu.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0007-7688-1747>

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ГУМОРОМ: ЯК СМІХОВА КУЛЬТУРА ПЕРЕМАГАЄ РОСІЙСЬКІ НАРАТИВИ

Відомий історик Тімоті Снайдер називає російсько-українську війну останньою колоніальною війною в Європі, бо Росія веде себе як імперія, яка прагне витіснити, домінувати та експлуатувати свою колонію [1].

Століттями український народ намагався відвоювати свою незалежність за часів Мазепи, Петлюри, Скоропадського, і ці спроби зазнавали невдачі. Радянське минуле виявилось найпідступнішою колоніальною спадщиною, якою й дотепер просякнуті чисельні наративи ментального простору пересічних громадян. В УРСР за формальним статусом національно-державної української мови та культури ховалася реальна політика позбавлення українців національної пам'яті та ліквідація українського культурного простору. Знищення української ідентичності стратегічна мета російського керівництва під час російсько-української війни. Семантичну війну російські стратеги вважають найвищим рівнем війни: «семантична війна - це війна за право давати явищам свої імена» [6]. Недарма на тимчасово окупованих територіях

перейменовують вулиці, вивозять музейні експонати, вбивають українських письменників (розстріляний на Харківщині Володимир Вакуленко, вбита під час ракетної атаки в Краматорську Вікторія Амеліна, вбитий на фронті поет Гліб Бабіч та інші). Для музею ім. Григорія Сковороди на Харківщині теж знайшлася окрема ракета³, бо війна в сучасному медійному світі – це війна наративів, семантична війна. І в цій семантичній війні сміхова культура українців, гумор як ніколи раніше відіграють роль деконструктора російських наративів [5]. Використання нетрадиційних засобів ведення війни дослідник пропаганди Пітер Померанцев описує терміном *weaponization* (перетворення на зброю) [9]. Гумор стає цим засобом завдяки своїм функціям:

- епістеміологічній – гумор є засобом збереження і передачі соціальної інформації;
- ідентифікаційній – за допомогою гумору особистість ідентифікує себе за концептом «ми-вони»;
- ідеологічній – гумор є засобом збереження і передачі цінностей;
- емотивній – гумор каналізує рефлексію суспільства та надає моральну підтримку.

Але за століття панування російсько-радянської (і знов російської) культурної експансії український гумор був явищем, найпотужніше «окупованим» «старшим братом». І тільки зараз, на дев'ятому році російсько-української війни, майже деколонізувався від російського центру, щоб стати зброєю, яка дозволить українцям не тільки вижити у цьому довгому протистоянні, але остаточно перемогти імперський диктат російських наративів.

Історія українського гумору налічує багато століть, від знаменитого листа запорожців турецькому султану до сатирично гумористичного журналу «Шершень», серед авторів якого були Іван Франко, Леся Українка, Іван Нечуй-Левицький та багато інших відомих письменників. У літературі український гумор лунав сатирою Івана Вишенського, Григорія Сковороди, Івана Котляревського та Остапа Вишні. Гумор, як носій цінностей українського народу, уособлював прагнення суспільства до свободи слова і волевиявлення, демонструючи ставлення до влади.

Зі здобуттям незалежності у 1991 році на українському телебаченні повільно починають розвиватися власні гумористичні шоу, неафілійовані з Росією, але в етері вони виходять російською мовою: «Каламбур», «Джентльмен-шоу», що свідчить про їх орієнтацію на широку російськомовну аудиторію. Переломними для української гумористичної культури стають «Шоу довгоносиків», яке виходило з 1996 по 1999 рік (пізніше фразою «шоу довгоносиків» стали називати безглузді або комічні події в українській політиці) та скетч-шоу Андрія Данилка в образі провідниці Верки Сердючки, в яких персонажі вперше починають говорити українською. Але російські наративи, російська мова там присутні, а українськість є меншовартісною: персонаж Андрія Данилка і артисти «Шоу довгоносиків» часто-густо користуються суржиком. З одного боку, це стає кроком до українізації національного гумору,

---

³ За даними Міністерство культури та інформаційної політики станом на 25 червня 2023 р., за даними обласних військових адміністрацій, зафіксовано пошкодження або руйнування понад 664 об'єктів культурної спадщини, без урахування об'єктів культурної інфраструктури, таких як бібліотеки або інші заклади, що розміщувалися в сучасних будівлях. Із 664 пошкоджених об'єктів культурної спадщини – пам'ятки архітектури – 211 об'єктів, архітектури і містобудування – 186, історії – 179, історії монументального мистецтва – 18, містобудування і монументального мистецтва – 17, археології – 16 (МКІП продовжує фіксувати пошкодження та руйнування об'єктів культурної спадщини внаслідок російської агресії. *Міністерство культури та інформаційної політики України*, 19 липня 2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-prodovzhuiefiksuvaty-poshkodzhennia-ta-ruinuvannia-obiektiv-kulturnoi-spadshchyny-vnaslidok-rosiiskoi-ahresii> (дата звернення: 21.11.2023)

а з іншого, створює стереотипний образ персонажів «недалеких», маргіналізованих та неосвічених.

Прикладом «шароварного» гумору був і проєкт «Кролики» – український комічний дует 90-х років, де персонаж Володимира Мойсеєнко розмовляв російською, частіше граючи інтелігента, а персонаж Володимира Данильця послуговувався суржилом, уособлюючи менш розумних і культурних персонажів. Для глядачів старшого покоління дует викликав алюзії з радянським – Штепселем і Тарапунькою і, власне, виконував ту ж саму функцію – ілюзію національного у наративі меншовартісного. Не дивно, що зараз В. Мойсеєнко та В. Данілець підтримують агресію росії.

Для українського коміка часів незалежної України єдиною можливістю потрапити на «великі екрани», а такими позиціонували себе на пострадянському просторі саме російські, був виключно російськомовний «КВН», формально - креатура О. Маслякова, а фактично – масштабний проєкт «русского мира».

Сучасний стендап комік Василь Байдак згадує, що для того, аби потрапити до Вищої Ліги, необхідно було пройти декілька етапів місцевого «КВН», участь в яких була платною, а гроші централізовано надходили до Москви. Більш того, якщо ти хочеш виступати українською, то вхід до Вищої Ліги було закрито, або ти маєш грати «недолугих» національних персонажів [2]. Українська команда КВН «Бомба», Млинів, яка стала переможцем Вищої української ліги «КВН» у 2010 році, для виступу у Вищій Лізі «КВН» у Москві переклала свій виступ з української на російську, та усе одне не отримала підтримки та симпатії російських глядачів. Інтерпретація гумору, як жодне інше культурне явище вимагає «спільних знань» і чітко ідентифікує «своїх» і «чужих».

Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року став для населення України соціальним шоком, підсиленням трагічним та жахливим перебігом подій перших днів війни. Але вже за декілька днів український прикордонник, автор фрази «Русский военный корабль – иди нах...» у відповідь на пропозицію російських окупантів скласти зброю, став героєм нового українського героїчного епосу. «Привид Києва», який захищав небо столиці, літня киянка, яка збила ворожий дрон банкою консервації, неназвані роми, які вкрали трактор, відважні херсонці, які без страху лягали під ворожі танки, конотопські відьми, які погрожували загарбникам проблемами з чоловічою потенцією – створили потужні міфи, що підтримали національний дух, консолідували суспільство та мали неабиякий терапевтичний ефект, бо дали вихід злості, страху, гніву та іншим негативним емоціям.

Саме з цього часу починається деколонізація українського гумору, де мова і контекст – це індикатори друга або ворога. Починається розквіт українського стендапу, де коміки, з одного боку, діляться своїм досвідом і емоціями, пережитими через війну, а з іншого збирають гроші на допомогу ЗСУ. Тут гумор стає зброєю в самому прямому сенсі слова. Стендап — це комедія спостереження, найчастіше сольне, рідше спільне гумористичне шоу на актуальні побутові, політичні чи соціальні теми перед живою публікою. Це авторський гумор, часто про життя самого коміка або його близьких, за допомогою якого іронічно і саркастично розкривається різна проблематика, близька аудиторії. Розквіт стендапу на тлі громадянських рухів пояснюється вже згаданою вище можливістю гумору транслювати суспільні цінності. Тому не дивно, що з початком повномасштабної війни український стендап набув такої популярності і має постійно зростаючу аудиторію. «Підпільний стендап» – найбільший стендап-проєкт України, в якому зібрані кращі українські коміки, майже втричі наростив свою аудиторію на Ютуб з 80 000 глядачів до лютого 2022 року до 211 тисяч на сьогодні [7].

Повномасштабне вторгнення викинуло з національного інфополя російських коміків відомого каналу ГНТ, замінивши на власні «Підпільний Стендап», головні зірки якого Сергій Ліпко, Настя Зухвала, Василь Байдак та Антон Тимошенко та «STAND UP Battle Club», де виступають Вадим Дзюнько, Богдан Вахнич та Олександр Дмитрович, а також багато інших менш масштабних проєктів. Причому український стендап виходить на Ютуб, незалежному майданчику, де прибуток залежить від кількості переглядів та реклами, а російський стендап на телеканалі «ГНТ» фінансується корпорацією «Газпром», більше половини акцій якої належить російській владі. Тому не дивно, що виступи російських коміків є частиною стратегічної комунікації держави, де порівнюється російський істеблішмент і американський, російські та західні цінності (сімейні проти ЛГБТ) тощо.

Одним з прикладів подібної стратегічної комунікації є також популярний у минулому гуморист Михайл Задорнов, скетчі якого фокусувалися на висміюванні та принижуванні інших народів, зокрема американців. Тут межа між гумором і політикою нівелюється, адже саме цей гуморист підтримав агресію РФ щодо України й не гребував не лише висміюванням Євромайдану, але й жаратми щодо збитого росіянами літака МН17 [8].

Але українці більше не сміються з М. Галустяна і М. Задорнова, вони сміються з російських окупантів, які крадуть єнотів або дивуються унітазам в українських селах. Гумор, деколонізований від російського впливу, стає інструментом кенселінгу окупантів, допомагаючи українцям каналізувати напругу, злість та страх, і навіть погрози ядерною зброєю викликають сміх та плани піти на Щекавицю. Поранених українських військових в Одесі «лікує» гумором театр «Маски» [3], а в окупованому Донецьку партизани розвішують листівки з цитатами Лесі Українки: «Щоб не плакати, я сміялась. Змагаємось за нове життя» [4]. Бо український деколонізований гумор – це зброя, на поставки якої не потрібно чекати.

Список літератури

1. Бендас К. Тімоті Снайдер: Війна Росії проти України - це колоніальна війна. Інтерв'ю. *Lithuanian National Radio and Television*. 2023, 20 листопада. URL: <https://www.lrt.lt/ua/novini/1263/2128428/timoti-snaider-viina-rosiyi-proti-ukrayini-tse-kolonial-na-viina> (дата звернення: 21.11.2023)

2. Василь Байдак: про український стендап, терапевтичну силу гумору, комедію спостережень та КВН як інструмент русифікації. *Acast*. 2023, 23 січня. URL: <https://shows.acast.com/podcast-pomizh/episodes/8> (дата звернення: 20.11.2023)

3. Волкова К. "Висмикнути людину з війни": в Одесі волонтери спільно з театром влаштовують пораненим військовим безплатні вистави. *Суспільне. Новини*. 2023, 20 листопада. URL: https://suspilne.media/621467-vismiknuti-ludinu-z-vijni-v-odesi-volonteri-spilno-z-teatrom-vlastovuut-poranim-vijskovim-bezplatni-vistavi/?utm_source=telegram&utm_medium=ps (дата звернення: 21.11.2023)

4. Леся Українка на вулицях окупованого Донецька. *Громада Схід*. 2023, 9 листопада. URL: <https://www.facebook.com/100063672995309/posts/825760859556340/?mibextid=I6gGtw> (дата звернення: 20.11.2023)

5. Пекар В. Агресор насипає нам свої сенси й наративи, а вони просто горять, як колона російських бензовозів. *Високий замок*. 2022, 1 березня. URL: <https://wz.lviv.ua/blogs/453373-ahresor-nasypaie-nam-svoi-sensy-i-naratyvy-a-vony-prosto-horiat-iak-kolona-rosiiskykh-benzovoziv> (дата звернення: 20.11.2023)

6. Пекар В. Перемога України. Коли? Локальна історія. 2022, 19 вересня. URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/valerii-pekara/> (дата звернення: 20.11.2023)

7. Підпільний стендап. URL: <https://www.youtube.com/@UndergroundStandUp> (дата звернення: 20.11.2023)

8. Розкладай І. У посттоталітарному суспільстві роль анекдоту має складнішу природу й коріння. *Детектор Медіа*. 2018, 7 грудня. URL: <https://detector.media/blogs/article/143183/2018-12-07-u-posttotalitarnomu-suspilstvi-rol-anekdotu-maie-skladnihu-pryrodu-y-korinnya/> (дата звернення: 20.11.2023)

9. For democracies to beat dictatorships, we need technology already used in elections or advertising. *Interview with Peter Pomerantsev by Ukrinform*. 2023, 9 листопада. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y71o8XQdYWw> (дата звернення: 20.11.2023).

УДК 339.92

Єрохіна Діна,
аспірантка II року навчання спеціальності 051 Економіка
Маріупольський державний університет
dinarij02@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1556-9879>

АКТИВІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується посиленням ролі процесів глобалізації та регіоналізації, а також нестійким розвитком економіки у світі. Все частіше відбуваються зміни структури світового господарства, які призводять до розвитку нових інститутів у сфері регулювання відносин. Так, створення багатьох міжнародних організацій обумовлено запобіганням і врегулюванням міжнародних конфліктів, а також причин щодо їх усунення. У зв'язку із великою різноманітністю існуючих міжнародних організацій та їх посиленою роллю на розвиток економіки країни, вибір теми дослідження є доцільним та своєчасним.

Для України співробітництво з міжнародними організаціями у сфері безпеки тісно переплітається з іншими аспектами зовнішньої політики. Зокрема це стосується процесів європейської інтеграції, реформування системи відносин з країнами СНД, активізації взаємодії з країнами ГУАМ та ОЧЕС щодо підтримки безпеки у регіоні. У цьому контексті слід враховувати фокусування на європейському напрямі співробітництва, а також новий рівень взаємодії з ЄС, НАТО та США.

Україна і до останніх років мала достатньо розгалужену систему відносин з міжнародними організаціями, у тому числі у сфері безпеки і оборони. Однак відомі події змінили значущість зовнішнього співробітництва, вимагаючи переходу на новий етап. Для цього слід враховувати головні проблеми, які уповільнюють і зменшують результативність взаємодії з міжнародними організаціями, а саме: політична нестабільність, недосконалість законодавчо-правової бази, низькі темпи внутрішніх реформ та ін. Враховуючи відповідність співробітництва з міжнародними організаціями потребам України, є потрібним посилення уваги до цієї сфери зовнішньої політики та пришвидшення змін всередині країни [1]. Відомо, що сучасні міжнародні відносини характеризуються постійним розширенням сфер взаємодії держав, тому всі нові відносини чи їх форми стають об'єктом міжнародно-правового регулювання. Однією з таких, порівняно нових організаційно-правових форм, є діяльність міжнародних організацій, які є основною інституціональною формою співробітництва держав у міжнародному або глобальному базисі, а також виступають організатором міждержавного